

partir el menjar en los convents» (DFgra., *estar com una llòssa una cosa* «muy rota y llena de agujeros», DAMen.) i amb diverses aplicacions tecnològiques secundàries (AlcM, §§ 7, 3). Per a detalls etnogràfics en els Pirineus, veg. Krüger (Hochpyr. A, II, 230).

L'àrea del mot segueix cap a l'Alt Aragó: *loceta* «cazo pequeño» a Binéfar (Coll Altabàs), *lòba* a Gistaín (Casac., BDC xxiv), *lòba* 'el cassó per al beurrall del porc' a SJde Plan (1965), i Rohlf's ho troba així a Fanlo i a Bielsa (Le Gc.1, § 277; 2, 348). Hi ha una variant d'explicació no gens evident, i que ens interessa per si pogués donar llum per a l'etimologia: *aldòba* és el que vam sentir a Bielsa tant Casac. (de fusta: l. c.) com jo (1965, on la meua vella informant m'ensenyava com la usava per xopar de brou les *micolas*);¹⁵ a Echo no vaig trobar conegut el mot en cap forma (allí *cullar*, *cazo*, *cucharón*, 1966), però en el veí poble d'Aragüés em sortí a parlar de l'*aldòba*, i me'n descriví la forma i ús, un home que viu allà i a Echo, i que és fill de la part alta d'aquella vall (de Jasa). Com que no he vist cap pista que em guïi cap a una explicació etimològica d'aquesta variant, admeto provisionalment que és deguda a la contaminació d'algun mot de sentit semblant que comencés per *al-*: molt possiblement *ALCOLLA* 'espècie de gerreta o cassà de terrissa', que en el citat doc. de 1276 justament acompanya el nostre mot: d'on *al-loza* diferenciat en *aldoza*.¹

Contaminació que es fa molt més comprensible si *loza* fos a l'Aragó un mot importat o influenciat des de fora, des del català. Justament ens indueixen a sospitar-ho dues raons: si fos rigorosament autòcton en aragonès hauríem d'esperar diftongació (*ue*, *ua*) corresponent a la *ò* oberta catalana i gascona. I d'altra banda en diversos indrets aragonesos el mot apareix amb *ll-* inicial (o vacillant entre *l-* i *ll-*), fet fonètic típic del català i estrany a l'aragonès: Wilmes recull *lòba* a Yeba en lloc de *lòba* dels altres pobles de la Vall de Vio (VKR x, 239); Griera *lòbèta* a Fonç (ZRPb. xlv, 237); AKuhn *lòba* «cazo» a Torla, i a Fanlo adés *lòbèta* «cuzo de metal» adés *lòbèta* (RLiR xi, 38, 178).

Segui totalment autòcton a l'Alt Aragó o consolidat en part per una pressió catalano-gascona (per importació de noves menes de llòssa fabricades), no hi ha dubte que ho és en terres d'Oc. *Lòssa* és general i antic a la Vall d'Aran (Cor., Voc. Ar.), i del seu arrelament i antiguitat allà i en els Pirineus ripollesos ens aporta una sòlida confirmació la toponímia; els estanys besons de *Saslòsses* damunt Arties, prop del Port de Caldes, dues grans masses d'aigua rodones en una cubeta alpestre al mig aire del Montardo, sens dubte comparades a la forma d'una esbromadora: ara bé la soldadura del mot amb l'article *l'psas*, viu en aquesta zona a l'Alta Edat Mitjana, força freqüent en antics NLL, però ja antiquat i fossilitzat des del S. XIII si no abans, prova que el mot hi va quedar estereotipat des de fa almenys uns 1000 anys. En el Ripollès hi ha el poble de *Les Llòsses* (també ric en grossos safareigs, basses i aigües adés corrents, adés estancades) documentat des de l'època comtal; i aquí també es pot pensar en el mateix origen, però més aviat crec que vingui de⁶⁰

LLOSSAR.² Recordo també un *Estany de la Llòssa*, rodó i no tan gran, però a gran i desolada altura, a la Vall de Bof.

Lavedà *lòsso* id., que Rohlf's recull a Baredja, Gedre i Gavarnia; bearn. *lòsso* (Palay, Lespy). I cap al Nord el mot segueix en la mateixa forma fins al Nord de les terres d'Oc: «*losso* f. cuiller à pot, ustensile en bois ou en cuivre dont le manche est évidé, en Auvergne et Limousin» (TdF). Car, en efecte, l'alvernès Michalías registra «*losso* f. cuiller à pot». Pertot hi ha doncs *o* oberta, com en català, a la meitat Sud de França: continua així almenys fins a Lió, on hi ha «*lorse* f. cuiller à potage, louche» registrat com a propi del francès local d'aqueixa ciutat (per Mège, remetent de més a més al b. ll. *lochea* de Du Cange).

Del FEW resulta que té d sense excepció fins al límit de les llengües (Velay, Ambert, Limagne, Vinzelles, Clarmont-F., Thiers, Lozère etc., 483a42-5); i que després continua encara amb *o* per Anjou, Saintonge, Poitou, Vendée; i, amb alternatives de *ou*, hi ha encara *o*, en part, a l'Alta Bretanya, Champagne i Lorena, de nou a Bèlgica (des de Malmédy i Liège fins a Seraing i Namur).³ De manera que la forma amb *ou* només sembla molt generalitzada en normand, anglonormand i picard. No deixa d'haver-hi alguns casos de *ou* amb *-sse*;⁴ però en la gran majoria la *ou* no apareix gaire més que en unió de la *ch* de la forma *louche* del francès modern. La qual temps ha que s'ha afirmat (M-Lübke, Bloch, Wartburg) que és la *ch* normandopicarda, que en aquest mot s'hauria propagat a l'Île de France, i des de París la *ch* i la *ou* s'han introduït en alguns patuesos del Centre. *Louce* i *louche* apareixen un i altre des del S. XIII.

Veiem aquí les acostumades habilitats de Wartburg quan vol demostrar una etimologia objectable: un examen clos de les dades del FEW mostra que han estat disposades posant «en vedette», pertot, les formes en *ou* i en *ch* del francès comú, i deixant les altres cap avall i en la penombra.

⁴⁰ Nosaltres arribem a preguntar-nos si aquesta *ou*, que va tan junta amb la *ch* no és deguda a dos factors secundaris: d'una banda la confusió amb l'adj. *louche* 'fosc, brut' (recordem la brutícia proverbial dels ajudants de cuinar i ragatxos d'hostal); i, d'altra banda, la gran quantitat que hi ha, en el N. de França, de derivats d'aquest mot, on la *o* és pretònica i per tant havia de tornar-se *ou* segons la regla fonètica: *loucette* «petite cuiller», doc. el 1324, *louchette* 1401-1557; *louceron* «couples supportant une lampe» S. XIII (o sigui tan antic com *louce*), id. S. xv, i, també documentats des del S. XIII; Flandes *louchier* v. «avaler» i *louchier* «celui qui fait des louches» (Tournai, 1280 i 1306); *loceret* «tarière» encara més antic (1206);⁵ *louchet*, que amb el sentit de «bêche étroite» es troba a molts parlars del NE., allí documentat des de 1342 (FEW, 453b59) (> ross. *llotget* AlcM) i en el parlar champenois del Mouzonnais és *lousset* «vase à long manche, sorte de louche, avec lequel on puise du liquide dans un seau» (Goffart, l. c.).

L'etimologia d'aquest mot català i gallo-romànic